

Agencija za odgoj i obrazovanje,
online interdisciplinarni državni stručni skup
Utjecaj stereotipa na proces odgoja i obrazovanja u dječjem vrtiću
– I. dio
21. veljače 2022.

USVAJANJE RODNIH ULOGA I RAZVOJ RODNIH STEREOTIPA KOD DJECE

mr. sc. Zrinka Marović,
pedagog savjetnik
Dječji vrtić Marjan Split

RODNI STEREOTIPI

Formalno obrazovanje ne pruža budućim odgojno-obrazovnim radnicima znanja i vještine iz ovog područja.

Djelovanje implicitne pedagogije...

Važno je buduće odgojitelje /učitelje i stručne suradnike educirati, kako bi u svakodnevnom radu znali **prepoznati i osvijestiti svoje stereotipe i predrasude** čime bi prevenirali moguća diskriminatorna ponašanja.

Danas će biti riječi o sljedećim temama:

- Definicije i istraživanja stereotipa te odnos stereotipa, predrasuda i diskriminacije
- Pojam roda, rodne razlike i rodne uloge /socijalizacija i enkulturacija
- Usvajanje rodni uloga i razvoj rodni stereotipa u predškolaca
- Istraživanja rodni stereotipa kod djece
- Rodno tipiziranje u obitelji

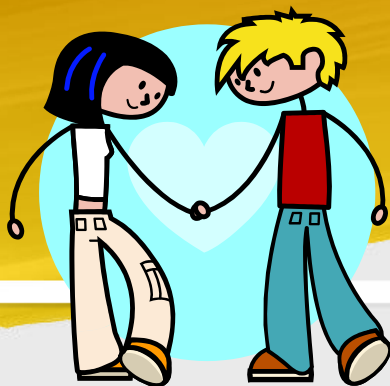
ZAŠTO JE OVAJ FENOMEN ZANIMLJIV I SVEOBUH VATAN?

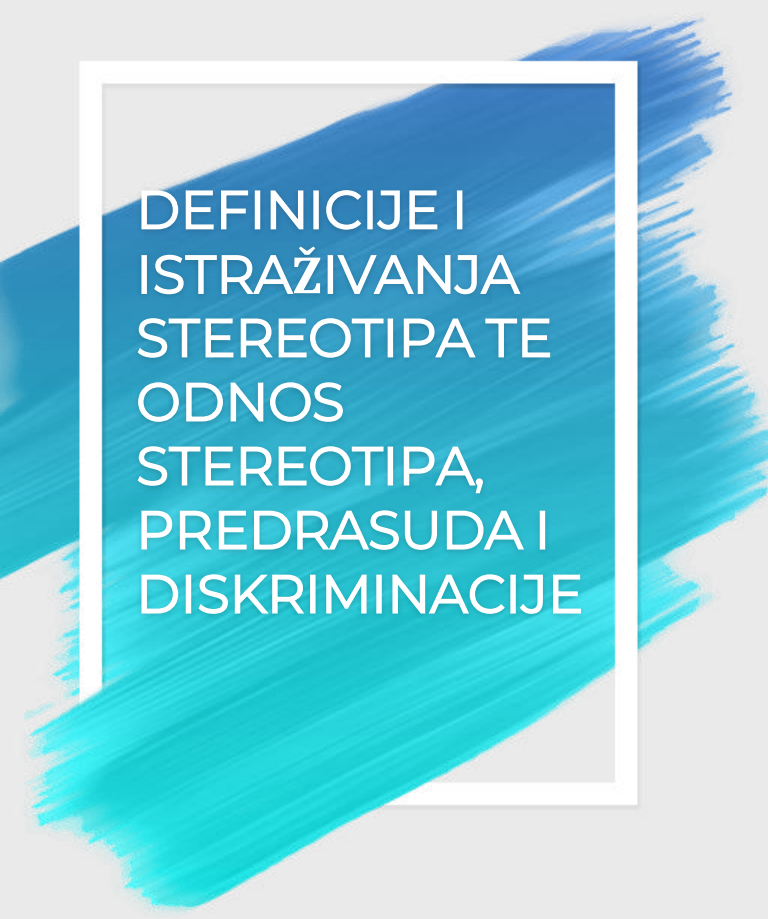
- Složenost problematike stereotipa –
interdisciplinarnan pristup unutar društvenih
znanosti (psihologije, sociologije, antropologije i
pedagogije)

Ne samo definiranje i istraživanje već
djelovanje odgojem i osvještavanjem.
Pedagogija -može li i kako utjecati na promjenu
stereotipnog mišljenja?

“

*„Nisu razlike te koje stvaraju
probleme, već kako ljudi
reagiraju na njih“.*

DEFINICIJE I ISTRAŽIVANJA STEREOTIPA TE ODNOS STEREOTIPA, PREDRASUDA I DISKRIMINACIJE

Pojam **stereotipa** prvi je odredio novinar Walter Lippmann 1922.g. kao tipične slike koje nam padnu na um kada razmišljamo određenoj društvenoj grupi.

Tri desetljeća kasnije - velik broj različitih definicija stereotipa zbog porasta znanstvenog interesa koji, zbog političkih i kulturoloških okolnosti, kulminira sedamdesetih godina prošlog stoljeća (u sklopu psiholoških istraživanja percepcije).

❑ Neke od definicija STEREOTIPA:

- Fiksna i pojednostavljena mentalna slika o skupini ljudi koja ne uzima u obzir individualne razlike.
- Stavovi o pripadnicima drugih grupa koje kreira kultura i koji daju smisao ponašanju drugih, a posljedica su pojednostavljenog i površnog pogleda na svijet.
- Nužne i normalne sheme koje služe obradi informacija o kategorijama ljudi.
- **Uvjerjenja** koja karakterizira pretjerana rigidnost i otpor promjenama.

DEFINICIJE I ISTRAŽIVANJA STEREOTIPA TE ODNOS STEREOTIPA, PREDRASUDA I DISKRIMINACIJE

Pojam „**stereotipi**“ nemoguće je promatrati izdvojeno od pojmova „**predrasuda**“ i „**diskriminacija**“. Brojni znanstvenici su definirali te pojmove naglašavajući složenost i kauzalitet odnosa među njima.

❑ PREDRASUDA:

- Unaprijed formiran negativan **stav** ili mišljenje koje pojedinac ima o nekoj osobi, skupini ili stvari, što vodi favoriziranju jedne strane na štetu druge.
- Antipatija utemeljena na pogrešnoj i krutoj generalizaciji, a koja se osjeća ili izražava prema skupini ili individui samo zato što je član te skupine.

❑ DISKRIMINACIJA:

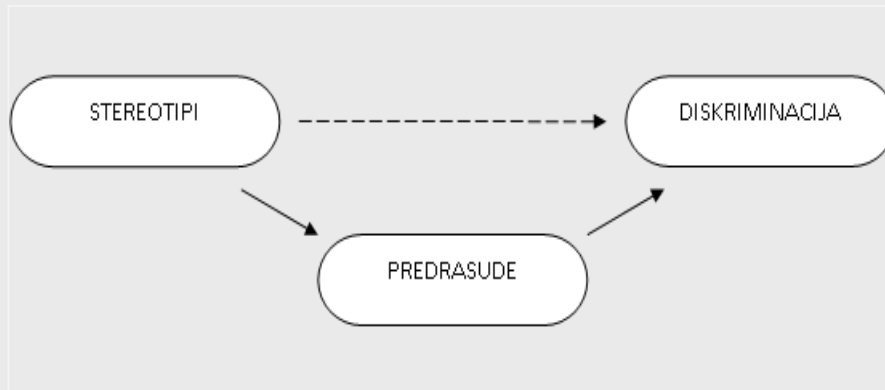
- Neprikladno tretiranje individua s obzirom na njihovu pripadnost skupini.
- Nesklono **ponašanje** prema nekome, temeljem stava o skupini kojoj ta osoba pripada, a ne njene stvarne vrijednosti.

DEFINICIJE I ISTRAŽIVANJA STEREOTIPA TE ODNOS STEREOTIPA, PREDRASUDA I DISKRIMINACIJE

Pojednostavljeno rečeno, stereotipi predstavljaju **skup uvjerenja**, predrasuda je **stav**, dok se pod diskriminacijom podrazumijeva **model ponašanja**.

Prema tradicionalnom gledištu stereotipi predstavljaju negativnu komponentu predrasude, čime je predrasuda negativan stav koji vodi do diskriminacije

DEFINICIJE I ISTRAŽIVANJA STEREOTIPA TE ODNOS STEREOTIPA, PREDRASUDA I DISKRIMINACIJE

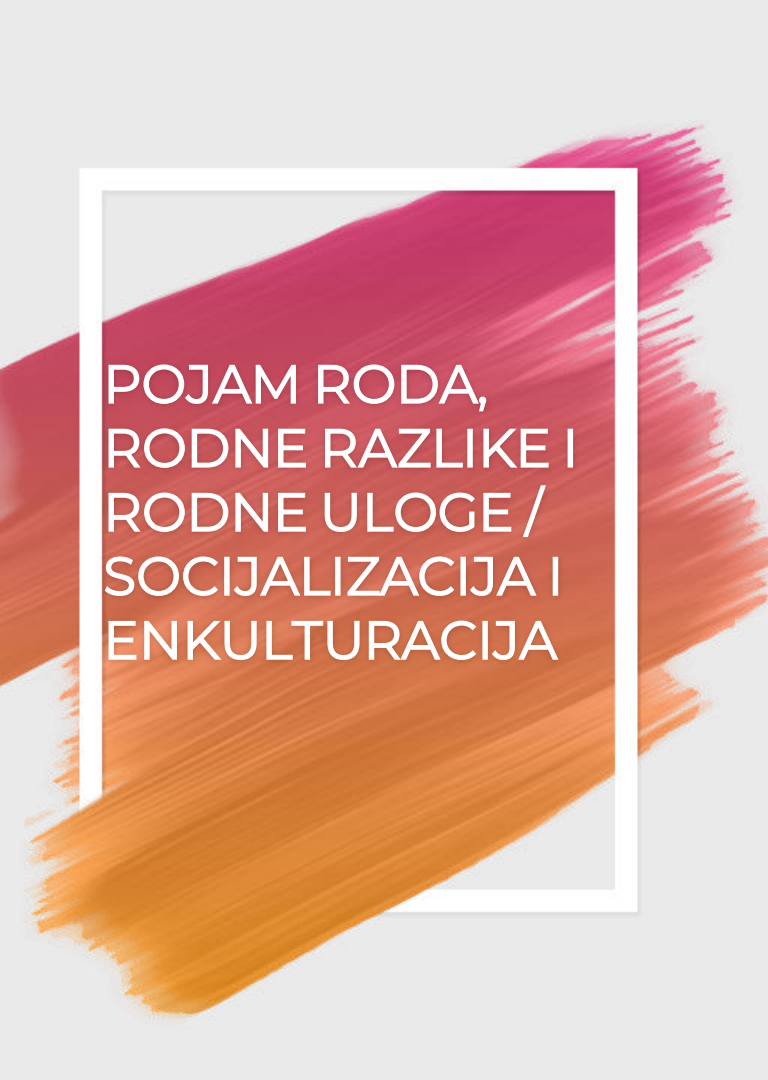
ISTRAŽIVANJA STEREOTIPA

- velik interes za proučavanje tog područja
- očekuje se da će ona objasniti prirodu predrasuda i diskriminacije
- Katz i Braly, 1933. i 1935. –prva empirijska istraživanja stereotipa su bila psihološka (nacionalni stereotipi, studenti na Princetonu) - temelj svih istraživanja idućih dvadeset godina
- Većina **psiholoških istraživanja** stereotipa koja su uslijedila koristila su se ili „check“-listom pridjeva, rangiranjem fotografija ili rangiranjem tvrdnji
- **Antropološka istraživanja** stereotipa započela su u isto vrijeme, ali polazište im je bilo kulturni kontekst i situacije proizišle iz tog konteksta.
- Proučavajući „primitivne“ kulture tridesetih godina 20. stoljeća, antropologinje Benedict i Mead u svojim etnografskim istraživanjima pratile su rodne odnose (i stereotipe) unutar tih zajednica gdje je „u društvima bez država, rodna stratifikacija predstavljala značajniji statusni simbol nego materijalno bogatstvo“ (Kottak, 1991).

DEFINICIJE I ISTRAŽIVANJA STEREOTIPA TE ODNOS STEREOTIPA, PREDRASUDA I DISKRIMINACIJE

ISTRAŽIVANJA STEREOTIPA

- John Ogbu (1974), jedan od najznačajnijih antropologa odgoja i obrazovanja, uočio je neravnopravnost unutar američkog školskog sustava, koji promiče ciljeve, metode i znanje dominantne kulture. Time sustav zakida djecu manjinskih kultura, koja zbog toga imaju slabija postignuća pri provjeri znanja. Tako se razvio stereotip o umanjenim sposobnostima djece druge rase ili naroda, koji je prethodio diskriminaciji. Zbog svojih postavki o *kulturnoj deprivaciji* i kritike obrazovnog sustava, Ogbu dugo nije bio prihvaćen u angloameričkoj akademskoj zajednici.
- Antropolozi i **sociolozi** su, baveći se tim fenomenima, razvili *teoriju etiketiranja* i *teoriju samoispunjujućeg proročanstva* koje su bile posljedice ovih pojava.
- 60-ih i 70-ih god. 20. stoljeća -pojačan interes istraživača za rasne i nacionalne stereotipe, a kasnije i rodne jer je na površinu počeo „isplivavati“ problem rodne neravnopravnosti.
- <https://www.youtube.com/watch?v=YOHbtM9463c> The Barbie Doll

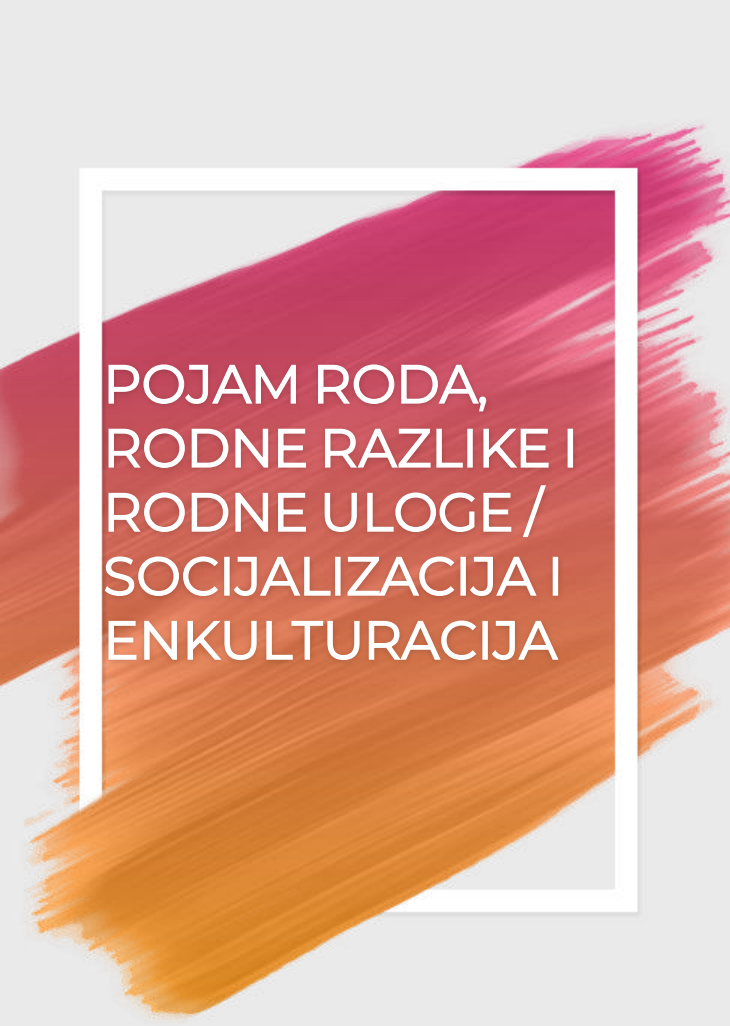
POJAM RODA, RODNE RAZLIKE I RODNE ULOGE / SOCIJALIZACIJA I ENKULTURACIJA

- Suprotnosti tumačenja pri definiranju i istraživanju roda s aspekta bioloških, psiholoških, kulturnih i odgojnih razlika / sličnosti.
- Distinkcija pojmova “**spol**” i “**rod**”: pojam “spol” ima primarno biološko i seksualno značenje, dok je “rod” više kulturološki pojam koji je sveobuhvatniji te podrazumijeva značenje pojma “spol”.
- Društvene znanosti (2000-ih) –zamjena pojma „spol” u „rod”, prihvaćena je danas u široj javnosti.

Pobornici **bioloških razlika** među spolovima ističu kako se od pol. 20. stoljeća paralelno odvijaju dva proturječna procesa:

- razvoj znanstvenog istraživanja o razlikama među spolovima i
- političko odbacivanje pretpostavke da te razlike uopće postoje.

Psihološki pokusi ispitivanja kvocijenta inteligencije kod muškaraca i žena su stvorili problem jer su utvrdili razlike koje su davale prednost jednom u odnosu na drugi rod. Neki su znanstvenici intervenirali u istraživanja mijenjajući podatke koji bi bili društveno prihvatljiviji.

POJAM RODA, RODNE RAZLIKE I RODNE ULOGE / SOCIJALIZACIJA I ENKULTURACIJA

Istovremeno pojam “psihospolne neutralnosti” zagovaraju **sociolozi** koji tvrde da u trenutku rođenja spolnost nije diferencirana.

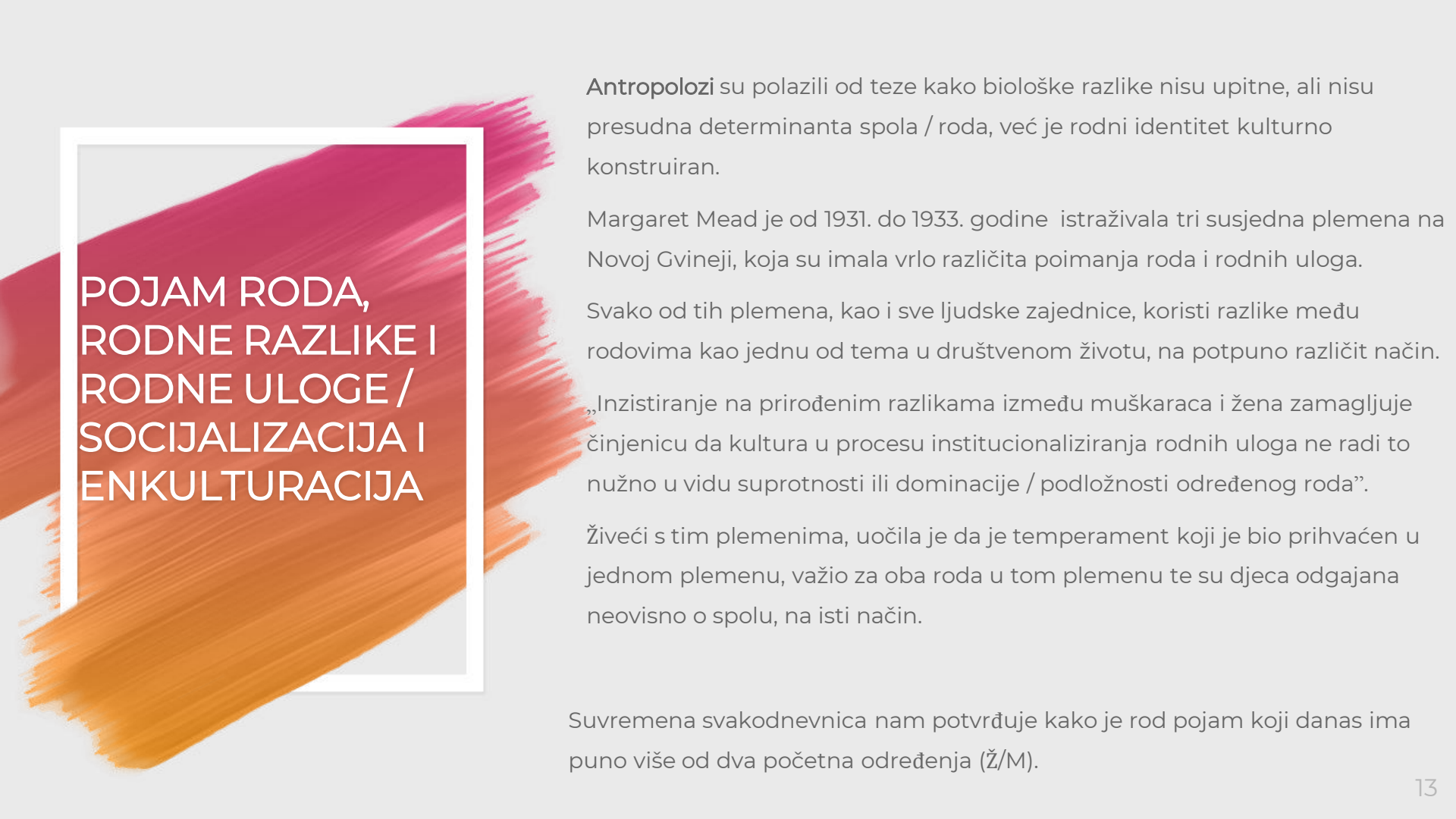
Različitim iskustvima tijekom rasta muškog / ženskog djeteta i utjecajima izvana (roditelja, odgojitelja, učitelja, vršnjaka, poslodavaca, političara, medija i svih drugih) se događa podjela.

Baveći se konstrukcijom spola u suvremenim društvima autorice Kessler i McKenna razlikuju dvije pojave: “pripisivanje spola” i “upućivanje na spol”:

- “*upućivanje na spol*” događa se samo jednom, po rođenju djeteta, kada se na temelju genitalija određuje spol djeteta

- proces “*pripisivanja spola*” odvija se tijekom cijelog života i podrazumijeva “ženski ili muški” način ponašanja, tzv. “kulturološke genitalije” koje znaju biti važnije od tjelesnih.

Feminističke teorije, homofobičnost kulture i sl. pojave u društvu koje su posljedica neravnopravnih rodničkih odnosa, istražuju primarno sociolozi.

POJAM RODA, RODNE RAZLIKE I RODNE ULOGE / SOCIJALIZACIJA I ENKULTURACIJA

Antropolozi su polazili od teze kako biološke razlike nisu upitne, ali nisu presudna determinanta spola / roda, već je rodni identitet kulturno konstruiran.

Margaret Mead je od 1931. do 1933. godine istraživala tri susjedna plemena na Novoj Gvineji, koja su imala vrlo različita poimanja roda i rodnih uloga.

Svako od tih plemena, kao i sve ljudske zajednice, koristi razlike među rodovima kao jednu od tema u društvenom životu, na potpuno različit način.

„Inzistiranje na prirođenim razlikama između muškaraca i žena zamagljuje činjenicu da kultura u procesu institucionaliziranja rodnih uloga ne radi to nužno u vidu suprotnosti ili dominacije / podložnosti određenog roda”.

Živeći s tim plemenima, uočila je da je temperament koji je bio prihvaćen u jednom plemenu, važio za oba roda u tom plemenu te su djeca odgajana neovisno o spolu, na isti način.

Suvremena svakodnevica nam potvrđuje kako je rod pojam koji danas ima puno više od dva početna određenja (Ž/M).

POJAM RODA, RODNE RAZLIKE I RODNE ULOGE / SOCIJALIZACIJA I ENKULTURACIJA

SOCIJALIZACIJA / ENKULTURACIJA I ROD

Proces **socijalizacije / enkulturacije**: učenje stavova, vrijednosti i ponašanja određene zajednice ili društvene grupe u kojoj se pojedinac rađa i živi.

Rodna socijalizacija: formiranje i kontinuirano oblikovanje pojedinaca prema kulturno prikladnim modelima muškosti i ženskosti (Šikić-Mićanović, 1997).

Unatoč sve manjim biološkim distinkcijama između rodova, kulture su do danas zadržale diferencijaciju prema rodnim ulogama.

Određena **kultura** bira nekoliko od mnoštva ljudskih osobina koje kao **vrijednosti** utjelovljuje u svoju strukturu, politički i religijski sustav, umjetnost, literaturu. U duhu tih vrijednosti svaka se nova generacija oblikuje tj. odgaja prema dominantnim trendovima, čime kultura vezuje svakog svog pripadnika određenim tipom ponašanja.

Odgoj dječaka i djevojčica u duhu rodni uloga koje promiče neka kultura uvelike utječe na model njihova kasnijeg ponašanja, bez obzira kojem rodu pripadaju (pr. Iz Kenije).

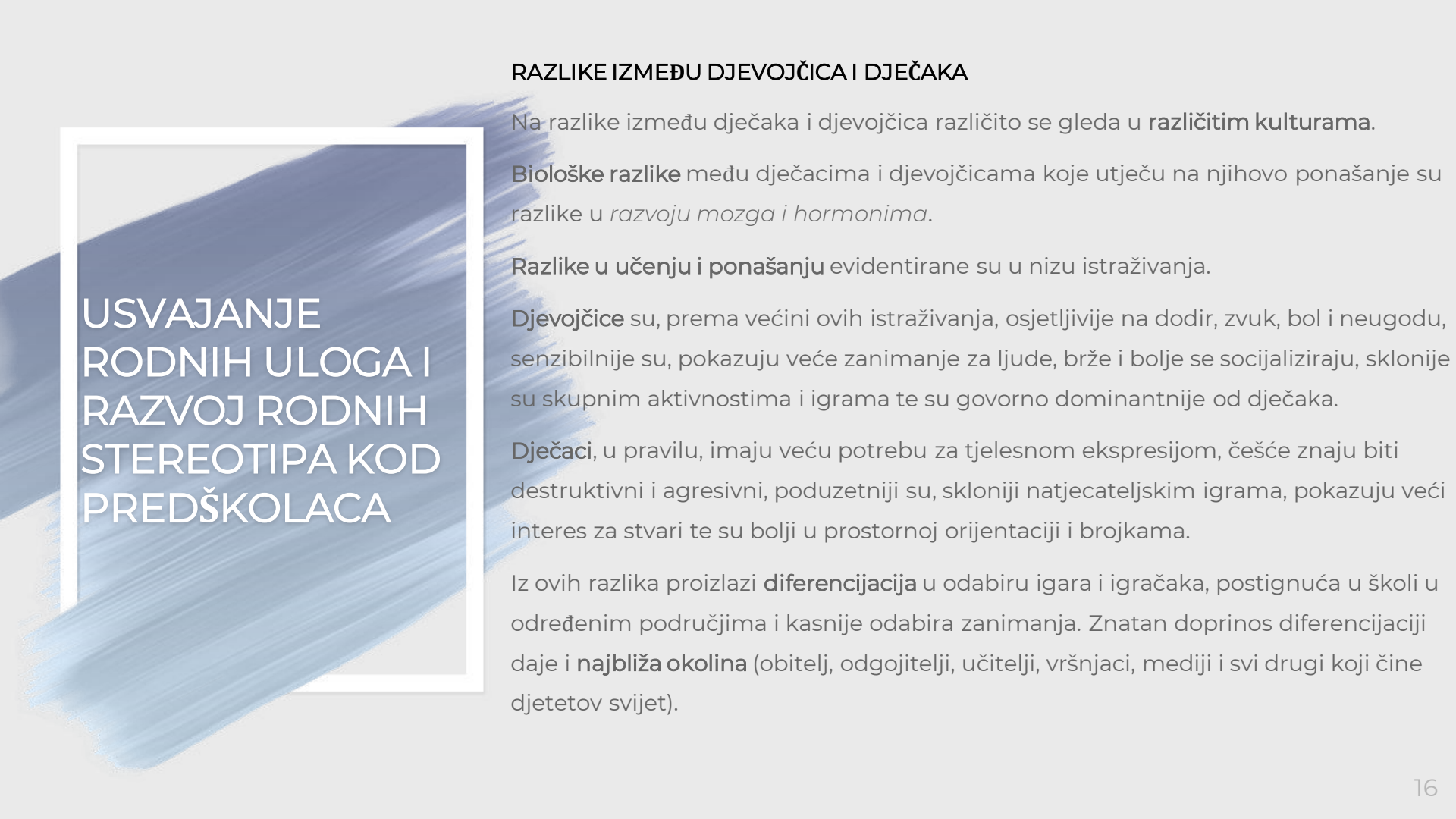
POJAM RODA, RODNE RAZLIKE I RODNE ULOGE / SOCIJALIZACIJA I ENKULTURACIJA

SOCIJALIZACIJA/ ENKULTURACIJA I ROD

Zapadna kultura pridaje različitu ulogu muškom i ženskom rodu i od njih od rođenja očekuje drugačije ponašanje. Tradicionalno podržava i transferira, preko roditelja i drugih odgajatelja, pozitivno poticanje dječaka da se igraju npr. kamionima i grubljim, hrvačkim igrama, kao i djevojčica da se igraju lutkama i mirnijim igrama. Od odraslih se muškaraca očekuje da budu agresivniji i ambiciozniji, a od žena da budu podložne, altruistične i primarno orijentirane na potrebe obitelji.

Suvremeni svijet u kojem je **žena preuzela ulogu ostvarenja na poslovnom i obiteljskom planu** ili primarno poslovnom s odgodom realizacije braka i potomstva, stavlja oba roda u nove odnose koji su posebno izazovni za ženu. Ona mora birati između posla i obitelji i osjećati se zakinkuto za drugu ulogu ili pokušati balansirati jednako uspješno na oba „fronta“ što je za većinu žena izuzetno zahtjevno i frustrirajuće, posebno ukoliko nemaju pomoć i podršku od bračnog partnera.

USVAJANJE RODNIH ULOGA I RAZVOJ RODNIH STEREOTIPA KOD PREDŠKOLACA

RAZLIKE IZMEĐU DJEVOJČICA I DJEČAKA

Na razlike između dječaka i djevojčica različito se gleda u **različitim kulturama**.

Biološke razlike među dječacima i djevojčicama koje utječu na njihovo ponašanje su razlike u *razvoju mozga i hormonima*.

Razlike u učenju i ponašanju evidentirane su u nizu istraživanja.

Djevojčice su, prema većini ovih istraživanja, osjetljivije na dodir, zvuk, bol i neugodu, senzibilnije su, pokazuju veće zanimanje za ljude, brže i bolje se socijaliziraju, sklonije su skupnim aktivnostima i igrama te su govorno dominantnije od dječaka.

Dječaci, u pravilu, imaju veću potrebu za tjelesnom ekspresijom, češće znaju biti destruktivni i agresivni, poduzetniji su, skloniji natjecateljskim igrama, pokazuju veći interes za stvari te su bolji u prostornoj orijentaciji i brojkama.

Iz ovih razlika proizlazi **diferencijacija** u odabiru igara i igračaka, postignuća u školi u određenim područjima i kasnije odabira zanimanja. Znatno doprinos diferencijaciji daje i **najbliža okolina** (obitelj, odgojitelji, učitelji, vršnjaci, mediji i svi drugi koji čine djetetov svijet).

USVAJANJE RODNIH ULOGA I RAZVOJ RODNIH STEREOTIPA KOD PREDŠKOLACA

Naučiti djecu da se služe “jezikom druge strane”, mogao bi biti važan doprinos odgojno-obrazovnih ustanova stvaranju kulture koja će njegovati različitost rodova kao bogatstvo, a ne kao prijetnju i doprinositi njihovu kvalitetnijem suživotu.

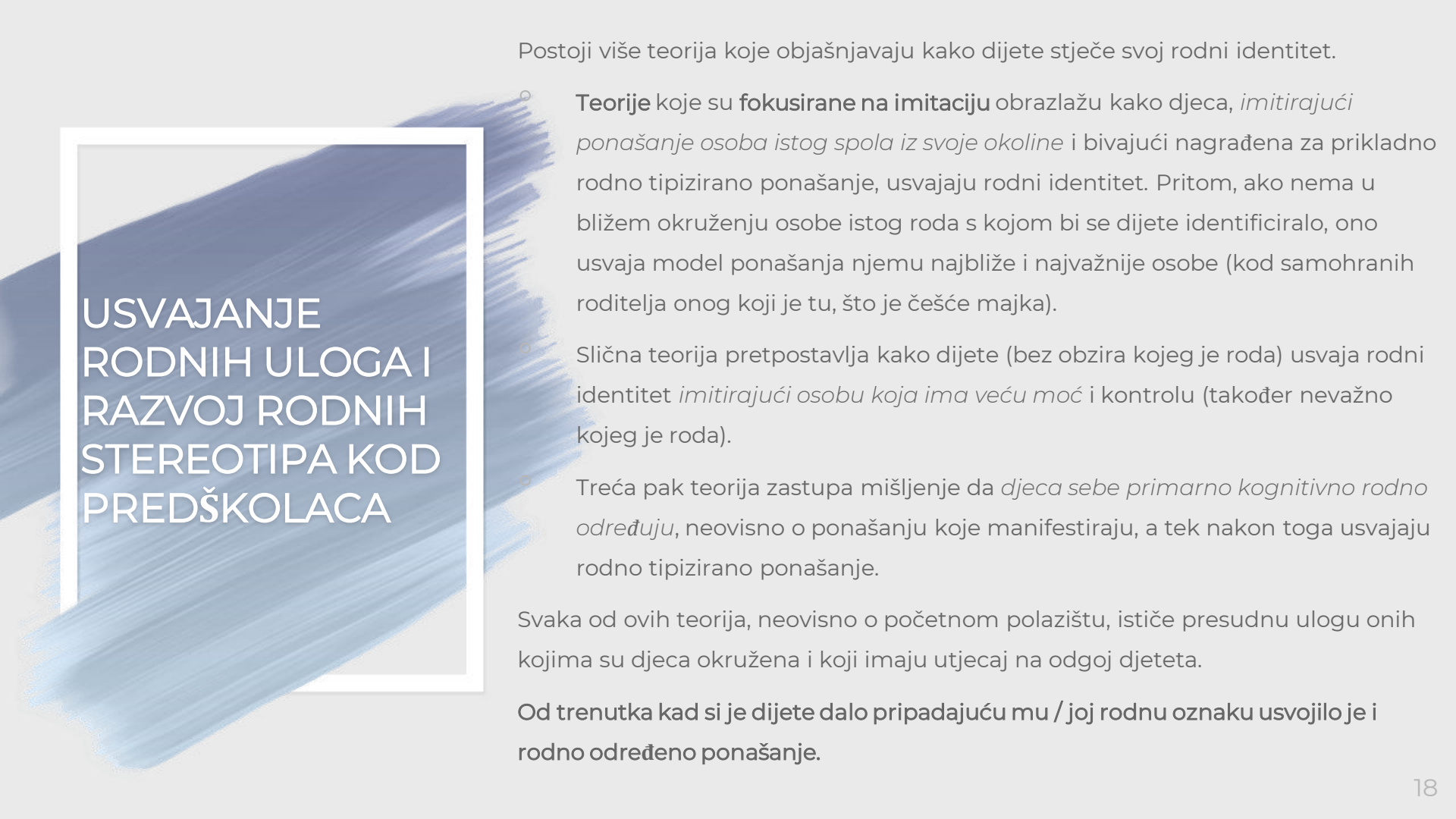
<https://www.youtube.com/watch?v=xpNovsfAeJg> THE COMMISSION ON GENDER STEREOTYPES IN EARLY CHILDHOOD 1:05'

RODNE ULOGE – preuzimanje obilježja koja se odnose na jedan ili drugi rod. **RODNI IDENTITET** – samopercepcija osobe kao muškarca ili žene.

Njihov međuodnos je složen, pa tako osoba može imati usvojen rodni identitet kao žena ili muškarac, a istovremeno se ponašati atipično za svoj rod.

Stvaranju rodnog identiteta prethodi *formiranje identiteta uopće* koji prati razvoj djeteta od najranije dobi (psihosocijalni razvoj djeteta).

Djeca po rođenju ne oblikuju stabilan rodni identitet. **Stalnost roda** podrazumijeva svijest djeteta da će on ili ona uvijek biti muško ili žensko, neovisno o vanjskim promjenama poput frizure ili odjeće (Smith, 1994). Tek oko sedme godine shvaćaju da je rod determiniran primarnim spolnim karakteristikama i da je nepromjenljiv neovisno o dobi i situacijama.

USVAJANJE RODNIH ULOGA I RAZVOJ RODNIH STEREOTIPA KOD PREDŠKOLACA

Postoji više teorija koje objašnjavaju kako dijete stječe svoj rodni identitet.

- Teorije koje su **fokusirane na imitaciju** obrazlažu kako djeca, *imitirajući ponašanje osoba istog spola iz svoje okoline* i bivajući nagrađena za prikladno rodno tipizirano ponašanje, usvajaju rodni identitet. Pritom, ako nema u bližem okruženju osobe istog roda s kojom bi se dijete identificiralo, ono usvaja model ponašanja njemu najbliže i najvažnije osobe (kod samohranih roditelja onog koji je tu, što je češće majka).
- Slična teorija pretpostavlja kako dijete (bez obzira kojeg je roda) usvaja rodni identitet *imitirajući osobu koja ima veću moć i kontrolu* (također nevažno kojeg je roda).
- Treća pak teorija zastupa mišljenje da *djeca sebe primarno kognitivno rodno određuju*, neovisno o ponašanju koje manifestiraju, a tek nakon toga usvajaju rodno tipizirano ponašanje.

Svaka od ovih teorija, neovisno o početnom polazištu, ističe presudnu ulogu onih kojima su djeca okružena i koji imaju utjecaj na odgoj djeteta.

Od trenutka kad si je dijete dalo pripadajuću mu / joj rodnu oznaku usvojilo je i rodno određeno ponašanje.

USVAJANJE RODNIH ULOGA I RAZVOJ RODNIH STEREOTIPA KOD PREDŠKOLACA

POJAVA I RAZVOJ RODNIH STEREOTIPA

- **RODNI STEREOTIPI** – površne generalizacije o rodovima, tj. očekivanja o tipičnom ponašanju žena i muškaraca, koja pritom ne uzimaju u obzir individualne osobine pojedinaca.
- Stavovi o tipičnim osobinama ili ponašanju muškarca i žene, a očituju se u problemima neravnomjerne raspodjele radnih ili obiteljskih uloga i poslova te nejednakog vrednovanja postignuća kod muškaraca i žena.

KADA I KAKO DJECA USVAJAJU RODNE ULOGE I STEREOTIPE?

Činom rođenja u **određenoj kulturi** dijete biva predodređeno na prihvaćanje **poželjnih oblika ponašanja za pripadajući mu rod**.

Prilikom učenja rodni uloga i rodno tipiziranog ponašanja djeca istovremeno prihvaćaju kriterije vrednovanja ili označavanja vezane za pojedini rod. Velik dio tih stavova su **rodni stereotipi**.

<https://www.youtube.com/watch?v=nWu44AqFOil&t=66s>

Girl toys vs boy toys: The experiment - BBC Stories 3.25'

Rijetka istraživanja dokazala su postojanje spoznaja o rodni ulogama kod **djece mlađe od tri godine**. Jedno od najznačajnijih proveli su Weinraub i suradnici (1984) istražujući djecu jasličke dobi, od 26, 31 i 36 mjeseci.

USVAJANJE RODNIH ULOGA I RAZVOJ RODNIH STEREOTIPA KOD PREDŠKOLACA

Pritom su došli do sljedećih rezultata:

- većina djece u dobi od **26 mjeseci** u stanju su raspoznati rodne oznake putem slika muškaraca i žena, dok su od **31 mjeseca** sposobni pouzdano smjestiti sebe u jednu od dvije rodne kategorije, što ukazuje na usvojen rodni identitet
- djeca od **36 mjeseci**, osim što s lakoćom razlikuju rodne oznake, svjesna su da se neke aktivnosti i imovina više povezuju s jednim nego drugim rodom što ukazuje na pojavu stereotipa rodnih uloga
- iako neka djeca već od 26 mjeseci shvaćaju kako se muškarci i žene drugačije odijevaju i razlikuju u poslovima, nijedno dijete te dobi nije pripisalo rodnu oznaku igračkama i radilo razliku po tom pitanju.

Hill i Flom (2007) ispitivali su sposobnost djece da već u dobi od 18 i 24 mjeseca razlikuju rodno-stereotipne aktivnosti. Jasličari su promatrali muške i ženske glumce u rodno-stereotipnim aktivnostima:

18 mjesne bebe ne rade razliku, dok djeca od 24 mjeseca duže zadržavaju pogled na rodno nedosljednim aktivnostima u odnosu na rodno dosljedne aktivnosti, što znači da **dvogodišnjaci već imaju usvojene stereotipe rodnih uloga** percipirajući ih spontano iz najbliže okoline.

ISTRAŽIVANJA RODNIH STEREOTIPA KOD DJECE

Unatoč relativno velikom broju istraživanja rodni stereotipa kod djece, primjetan je nedostatak sustavnih i cjelovitih istraživanja povezanosti odgojno-obrazovnog konteksta i rodni stereotipa.

Najveći broj istraživanja rodni stereotipa kod djece odnose se na:

- utvrđivanje *poznavanja stereotipa*,
- *nominiranje najčešćih rodni stereotipa koji postoje o djeci*,
- istraživanje *vremena i načina* na koji djeca usvajaju rodne stereotipe,
- *utjecaj roditelja* na pojavu rodni stereotipa kod djece,
- *utjecaj odgojno-obrazovnih ustanova, medija, društva vršnjaka*,
- *utjecaj iskustava i sjećanja* na stereotipe rodni uloga kod djece,
- *manifestacije rodni stereotipa* putem dječje igre, odabira igračaka i partnera u igri, odabira budućih profesija i rodni stereotipa o njima,
- *vezu rodni stereotipa i boja i sl.*

Neka istraživanja predškolske djece pokazuju da su mlađa djeca sklonija rodnom stereotipiziranju od starije, a da starija djeca imaju izraženije rodno stereotipne sudove od mlađe, te da su dječaci skloniji rodni stereotipima od djevojčica.

Također, djeca između treće i pete godine biraju zanimanja odraslih prema veličini i moći, a od šeste do osme godine povezuju zanimanje s rodnom i odabiru za sebe profesiju koja je tipična za njihov rod.

ISTRAŽIVANJA RODNIH STEREOTIPA KOD DJECE

Pouzđano je poznavanje rodni stereotipa kod petogodišnjaka, s tim da su djevojčice poznavale ženske stereotipe bolje od dječaka.

Prisutnost rodni stereotipa i kod dječaka i kod djevojčica bila je očita kod izbora zanimanja odraslih te odabira prijatelja, pri čemu je biran vlastiti rod kao poželjniji.

Djevojčice nisu umanjivale vrijednost ženskih poslova i pretpostavljale su ih muškim poslovima.

Djeca u čijim kućama je bila manje izražena stereotipna podjela poslova (posebno za majke) očitovala su manje stereotipna rodna uvjerenja.

- **Postupci istraživanja** rodni stereotipa kod djece uglavnom su individualizirani i temelje se na *kvalitativnim metodama*. **Metode i tehnike** koje se koriste su *promatranje ili snimanje djece i razgovor uz pomoć lutki, rodno-stereotipnih igračaka, slika, priča ili slikovnica*.
- **Najnižu dob** koja je istraživana čine djeca od *18 i 26 mjeseci*, ali obično se odabiru ona *od pete do sedme godine* zbog stalnosti rodni identiteta.
- Većina suvremenih istraživanja bavi se *potvrdom postojanja i opisima* manifestni oblika rodni stereotipa kod predškolaca, dok se rijetka bave *moogućnostima osvještavanja i samoosvještavanja* stereotipa i *razvoja nestereotipnog mišljenja* u toj dobi.
- Prema dostupnim izvorima literature, **rodni stereotipi u našoj zemlji istraživani** su uglavnom na odraslima i to prilikom psiholoških istraživanja roda, dok su prva istraživanja rodni stereotipa kod djece provele Miljak i Spajić (1979) te Maleš (1983).

RODNO TIPIZIRANJE U OBITELJI

Rođenjem djeteta, čim okolina prepozna ili obilježi dijete kao dječaka ili djevojčicu, kreće proces koji nazivamo **rodno tipiziranje**:

djelovanje okoline na individuu kako bi usvojila određeno ponašanje, stavove i obilježja osobnosti odgovarajuće za njegov rod, a čiji rezultat je rodno tipično ponašanje tj. ono što se smatra manje poželjnim za jedan rod, a poželjnijim za drugi rod (Maleš, 1983).

Od samog početka *komunikacije između roditelja i djeteta*, roditelji (svjesno i nesvjesno) šalju poruke djetetu kako se treba prikladno ponašati kako bi se dječak ili djevojčica uklopili u zajednicu u kojoj svatko od njih ima uloge, ali različite.

Roditelji su pritom dio kulture kojoj pripadaju i čije vrijednosti prenose, a unutar kojih su infiltrirani stereotipi o poželjnom rodnom ponašanju.

RODNO TIPIZIRANJE U OBITELJI

Roditelji mogu:

- stvarati *drugačiji okoliš za muško i žensko dijete* (od uređenja dječje sobe, namještaja i boja u njoj, do igračaka kojima je ispunjena),
- *njegovati tipičan izgled* za dječaka ili djevojčicu (prema boji i vrsti odjeće, frizuri),
- *različito oblikovati ponašanje djece* prema rodu (poticati stereotipno prikladne aktivnosti i igre npr. natjecateljski duh kod dječaka ili tjelesnu bliskost kod djevojčica),
- *utjecati na talente i sklonosti djeteta* prema rodu (odabir sporta, umjetničkih aktivnosti, vrste škole i budućeg zanimanja i sl.),
- u raznim situacijama iz svakodnevnice *odgajati djecu u okviru muške ili ženske uloge*.

Neki istraživači su utvrđivali razlike u ponašanju majki i očeva prema djeci s obzirom na rodno tipiziranje:

-majke manje od očeva potiču rodno tipično ponašanje,

-očevi su popustljiviji prema djevojčicama nego prema dječacima, a majke suprotno.

Ipak, na svjesnoj razini većina roditelja želi tretirati djecu oba roda na jednak način.

RODNO TIPIZIRANJE U OBITELJI

- Razlog drugačijeg ponašanja roditelja prema dječacima i djevojčicama može biti i u *ponašanju djece*, ne zanemarujući pritom *biološke razlike*.
- Dobar primjer je **područje komunikacije i razvoja govora**. Budući da **djevojčice** kao bebe duže održavaju kontakt očima nego dječaci, one traže da im roditelji posvete više vremena i razgovaraju s njima, što se i događa. Pritom se služe složenijim jezikom koji podrazumijeva imenovanje, opise osjećaja i sl.
- S **dječacima** oba roditelja općenito manje razgovaraju, a najaktivniji razgovor događa se u situacijama igre. Taj govor je ekspresivnog stila, naglasak je na interakciji, jednostavan i konkretan.
- Roditelji su, u pravilu, nježniji prema kćerima nego prema sinovima. Ženska djeca su osjetljivija na dodir od muške, pa im je potrebniji i više ga traže.

Kako se ta biološka činjenica proširila na **emocionalnu osjetljivost**? Pravo na pokazivanje osjećaja kao da je ekskluzivno pravo djevojčica, a dječake se često ukori kada pokazuju većinu emocija (osim ljutnje) s namjerom da ih se što prije „očvrsne“ i pripremi za život.

RODNO TIPIZIRANJE U OBITELJI

- Nadalje, razlika u ponašanju roditelja prema kćerima i sinovima očituje se i:
  - u pristupu igri: dječacima se daje više slobode, djevojčice ograničava u igri i
  - u izboru igračaka za dječake npr. autići, lopta, konstruktivni elementi i djevojčice npr. lutke, pribor za uljepšavanje, kutići kuhinje i frizera (Maleš, 1983), pri čemu ih rodno tipiziraju.

Važno je da su roditelji svjesni da djeca obaju rodova trebaju imati na raspolaganju sve vrste igračaka i igara, unatoč tome što postoje razlike u pristupu igrački i igri.

Tako djevojčice spontano pretvaraju igru bilo kojim igračkama u *interakciju likova*, a dječaci u *akcijsku igru*, uz uvažavanje individualnih razlika koje uvijek postoje.

RODNO TIPIZIRANJE U OBITELJI

Miljak i Spajić (1979) u svom istraživanju utvrdile su iz razgovora s predškolicima da u njihovim obiteljima **postoji stroga podjela poslova između roditelja na „muške“ i „ženske“**, ali to ne utječe na kućna zaduženja djece. Djeca oba roda osim spremanja svojih stvari i igračaka u kući nemaju zaduženja, a jednako se uključuju u kućne poslove majke i oca.

Danas je **suvremeni život** uvelike **promijenio obiteljsku strukturu**, a rodne uloge udaljile su se od tradicionalnih odgovornosti. Jaz između rodova se otopio, stvarajući ravnopravnije društvo i odnose u obitelji. Oba roditelja ekonomski doprinose i dijele poslove i obaveze u obitelji ravnomjernije.

Svi članovi obitelji zajedno donose odluke, otvoreno izražavaju mišljenja, međusobno kritiziraju i ohrabruju, a pritom su neovisni i odgovorni.

Rodne uloge ranije definirane preispituju se modernim ulogama članova obitelji i mnoge obitelji doživljavaju dilemu urušavanja rodni uloga.

<https://www.youtube.com/watch?v=swSy6pdAS-0> How Parents Influence Kids' Gender Roles 2:48'

UVOD U TEMU „PREDŠKOLSKA USTANOVA I UČENJE RODA”:
VJEŽBA
„RODNI STEREOTIPI U PRAKSI NAŠIH VRTIĆA“

ODABRATI PRIMJER IZ SVOJE SVAKODNEVNE PRAKSE

1. Prepoznati rodni stereotip kod djeteta / djece
2. Opisati manifestaciju rodnog stereotipa
3. Predložiti rješenje (što napraviti, kako ga promijeniti ili ubuduće prevenirati)

PODSJETNIK:

izbor igračke i sadržaja igre, igre uloga, odabir partnera za igru, zaduženja u vrtiću